С.М.Кіржаєв
ЦНБ ім. В.І. Вернадського НАН України
м. Київ

З НОВИХ НАДХОДЖЕНЬ
ЛИСТИ І.К. КАРПЕНКА-КАРОГО ДО ДІТЕЙ

Приватне листування людини, а, насамперед, родинні листи, завжди несе у собі якусь таємницю. У ньому найяскравіше відчувається сутність особи, рівень її духовності й щирості.

Творча спадщина видатного українського драматурга і театрального діяча, корифея українського театру Івана Карповича Карпенка-Карого (Тобілевича, 1845–1907) є невід'ємною частиною багатогранної української культури. Життєвий шлях митця, його роль у культурно-історичному процесі на Україні залишаються предметом подальшого вивчення й осмислення. Тому повинні зацікавити читача сім листів І.К. Карпенка-Карого, що надійшли до фондів Інституту рукопису ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України від нащадків видатного діяча української культури.

Листи, адресовані дочкам Ірині та Марії, а також сину Юрію, охоплюють невеличкий період з весни 1903 до літа 1904 р. То був час, коли після припинення майже двадцятирічного "негласного нагляду" над життям драматурга, він повністю віддає себе творчості та виснажувальній акторській праці, коли на відпочинок, зустрічі з дітьми та онуками майже не лишалося часу і фізичних сил. Нескінчені гастрольні роз'їзди з трупою, де після її залишення видатними акторами М.К. Заньковецькою та М.Л. Кропивницьким зазорів дивовижний талант трьох братів Тобілевичів, написання, пробивання через цензурні перепони і постановка нових драматичних творів "Гандзя" і "Суєта" не могли забрати людяності й щирості, проникливого тепла та любові родини, батьківської дбайливості про щастя й долю дітей.

У листах, позбавлених дидактичного тиску, І.К. Карпенко-Карий постає як духовний співрозмовник, мудрий порадник, який з надією та вірою відкриває перед дітьми своє розуміння щастя й життєвої правди,

© С.М. Кіржаєв, 1994

віддає частку щирої любові до рідної землі, українського народу, його культури. Батько "переливає" до їх сердець "ту живу цілючу течію", якою живе сам.

Елементи побуту, хронологічна точність описування подій надають листам яскравої документальності, привносять подих життя епохи.

Листи писано українською мовою літерами російської абетки. Тексти листів, що публікуються вперше, подано з урахуванням особливостей лексики автора і тогочасної граматики із заміною російських фонем (ы, и, е, э, ѣ) на відповідні українські (и, і(ї) є, ьо, е, і(є)), застосуванням сучасної пунктуації, апострофа; в словах "(н)ему, (н)его, сегодня, всего, всему, цему, тетя" йотовану "е", яка не позначена як "ё", передано як "йо, ьо". Російське написання слова "Кіев" замінено на українське; знак ъ наприкінці слів випущено. У випадках авторського різночитання вибрано варіант, більш наближений до сучасних норм.

* *
*

1. До І.І. Тобілевич та М.І. Тобілевич

1/13 апр[єля] 1903 [р.],
Херсон

Любі мої, кохані мої діточки!

Не знаю, які б видумать нові слова, щоб в них відгукнулась та ласка і ніжність до вас, які живуть у моїм серці! Думаю, що ви й без слів розумієте, як ми вас любимо, скучаємо і хочемо вас бачити.

Все, що треба купить – купуйте. Я знаю, що Ви все добре обміркуєте, і коли треба – то треба.

З переїздом вашим до дому[1] робіть все так, щоб вам не було тяжко, щоб не було мороки: розлічіть так, щоб у Мюнхені і у Відні побуть подовше, щоб побачить у Мюнхені знамениту галерею і Відень щоб роздивитись гаразд. У Відні є знамениті на увесь світ лікарі. Я для тебе, Ярино, вишлю лишніх руб[лів] 15 спеціально для лікаря, і ти повинна об'язково піти до лікаря у Відні. Вони беруть там так само, як і наші професора од 5 до 10 гульд[енів] за візит. Прошу тебе піти у Відні до хорошого лікаря. Ви тепер владієте фран[цузьким] язиком добре, а професора, хоч і німецькі, теж розмовляють по-француз[ь]ки, слідовательно, можеш з ним говорить і